

Diagnoza zachowań problemowych i pozytywnego potencjału młodzieży w ujęciu *modelu profilaktyki zintegrowanej*

Oferta dla szkół, miast i gmin

Szanowni Państwo,

Nasze diagnozy są oparte na autorskich narzędziach stosowanych w badaniach nad młodzieżą od 2002 roku i nieustannie doskonalonych. Ukazują bardzo szeroki przekrój problemów młodzieży i jej pozytywnego potencjału. Dzięki regularnemu badaniu dużych grup młodzieży (kilka tysięcy uczniów rocznie) dysponujemy szeroką bazą do porównań. Wieloletnie doświadczenie w prowadzeniu działań profilaktycznych, szkoleniu kadry pedagogicznej oraz współpracy z samorządem terytorialnym umożliwia nam formułowanie wniosków z badań w sposób przydatny dla nauczycieli i urzędników odpowiedzialnych za zdrowie, bezpieczeństwo i wychowanie młodzieży.

dr Szymon Grzelak

Prezes Zarządu Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej

Instytut Profilaktyki Zintegrowanej

ul. Ogrodowa 8, 05 - 230 Kobyłka k Warszawy

Regon 146300619 NIP 125-161-82-29

Korzyści z diagnozy opartej na modelu profilaktyki zintegrowanej:

- **Rzetelne informacje o skali zachowań ryzykownych młodzieży oraz o jej postawach i przekonaniach w zakresie szerokiego spektrum problemów:**
  - korzystanie z alkoholu
  - zażywanie narkotyków i dopalaczy
  - palenie papierosów
  - przemoc rówieśnicza (w tym przemoc elektroniczna)
  - myśli samobójcze
  - ryzykowne zachowania seksualne
  - korzystanie z pornografii
  - relacje z rodzicami
  - wiedza, przekonania i postawy dotyczące relacji rówieśniczych, miłości, seksualności, korzystania z substancji psychoaktywnych.
  - pozytywny potencjał młodzieży.

- **Uczciwa ocena pozytywnego potencjału młodzieży, szkoły i rodziców.** Diagnoza pozwala odkryć obszary, w których szkoła i rodzice dobrze spełniają swoją funkcję. W naszych raportach dbamy o rzetelne ukazanie pozytywnych wyników, które są owocem ciężkiej pracy osób zaangażowanych w wychowanie młodego pokolenia.

- **Przydatność raportu dla kadry pedagogicznej szkoły.** Nasze badania prowadzimy na populacjach (a nie na próbach z populacji), a w raportach kluczową wagę przywiązujemy do układu wyników dla konkretnej szkoły, a nie do średnich wyników całego miasta. Dzięki takiemu podejściu kadra pedagogiczna każdej placówki objętej diagnozą uzyskuje pełne informacje na temat własnej młodzieży w podziale na poziomy klas i w podziale na płeć. Takie przedstawienie wyników jest najbardziej przydatne dla kadry danej placówki i najskuteczniej pomaga w wytyczaniu i korygowaniu celów pracy wychowawczej i profilaktycznej. Kadra naszego Instytutu od lat łączy pracę badawczą z bezpośrednią pracą profilaktyczną z młodzieżą. Dzięki temu nasze raporty mają charakter praktyczny, a zawarte w nich wnioski uwzględniają realia funkcjonowania współczesnej polskiej szkoły.

- **Wyważone formułowanie wniosków z badań.** Zdajemy sobie sprawę z tego, że do różnych szkół chodzi młodzież z różnych środowisk. Od samego początku ma odmienny potencjał rozwojowy i zróżnicowane wsparcie rodzinne. Dlatego nasze diagnozy nie są nigdy oceną pracy wychowawców i nauczycieli. Szkoły gromadzące najlepiej uczącą się młodzież mogą mieć niskie wskaźniki zachowań problemowych w dużej mierze dzięki rekrutacji opartej na pozytywnej autoselekcji uczniów. Z drugiej strony, wysokie wskaźniki zachowań problemowych młodzieży w innych szkołach wcale nie muszą świadczyć o złej pracy pedagogów. Być może bez ich wysiłku skala problemów byłaby jeszcze o wiele większa. Świadomi takich realiów dbamy o wyważone i pozbawione ocen formułowanie wniosków. Dokładamy wszelkich starań do tego, by w miastach, gdzie badamy młodzież z różnych szkół, nasze wyniki nie stały się powodem nieuzasadnionych porównań dotyczących zaangażowania i profesjonalizmu kadry poszczególnych szkół.

- **Szerokie tło do porównań potencjału i skali problemów wśród młodzieży¹.** Dzięki dużemu i wciąż rosnącemu zainteresowaniu naszymi diagnozami nasz zbiór danych o postawach młodzieży z różnych regionów Polski jest bardzo duży. Pozwala to ukazać wyniki danej szkoły lub danego miasta na szerokim tle. Wolne od oceny, rzeczowo skomentowane w raporcie porównania, mogą być cenną wskazówką dla władz miasta lub pedagogów. Oto przykłady:

Przykład 1: „W szkole, w której wskaźniki zachowań problemowych dziewcząt są bardzo niskie występuje o wiele wyższy niż w innych szkołach wskaźnik myśli samobójczych.”

Przykład 2: „W gimnazjum, w którym na poziomie klas III wskaźniki zachowań problemowych są znacznie niższe niż w innych szkołach i miastach, wskaźnik przemocy elektronicznej dla chłopców z klas II jest znacznie wyższy niż gdzie indziej.”

Kadra pedagogiczna obu powyższych szkół otrzymuje istotny materiał dopingujący do pracy właśnie dzięki porównaniom z innymi szkołami i miastami.

Dodatkowo, w zakresie niektórych wskaźników dysponujemy porównaniami do wyników innych ogólnopolskich badań (ESPAD, HBSC).

- **Przedstawienie wyników w kontekście aktualnej wiedzy naukowej o:**
- zachowaniach problemowych młodzieży i powiązaniach między nimi,
  - czynnikach ryzyka i czynnikach chroniących młodzież przed podejmowaniem zachowań problemowych.

Nasze raporty z diagnoz zawierają szerokie odwołania do publikacji pt. ***Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży*** (ORE, 2015)² zawierającej wyżej wymienioną wiedzę oraz rekomendacje dotyczące kształtowania działań profilaktycznych w taki sposób, by przynosiły jak największe korzyści przy optymalnych kosztach.

- **Pomoc w racjonalnym planowaniu działań profilaktycznych.** W niektórych szkołach i miastach prowadzimy badania diagnostyczne w kolejnych latach, dzięki czemu miejscowe władze mogą monitorować natężenie problemów wśród młodzieży i zmieniać rozkład akcentów w prowadzonych działaniach wychowawczych i profilaktycznych. Takie podejście przyczynia się do racjonalizacji wydatków na tę dziedzinę.

➤

Zasady etyczne i zasady bezpieczeństwa badań

Podstawową zasadą etyczną naszych badań jest obejmowanie diagnozami wyłącznie tych grup młodzieży, które w bliskim czasie będą objęte programem profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów®. Dzięki temu badania stają się częścią oddziaływań profilaktycznych, a zadawanie pytań o zachowania ryzykowne i problemowe nie jest szkodliwe dla młodzieży, gdyż bezpośrednio po diagnozie młodzi ludzie uczestniczą w wysokiej jakości programie profilaktycznym zapobiegającym równie szerokiemu spektrum problemów jak pytania zawarte w badaniach.

---

¹ Instytut Profilaktyki Zintegrowanej został powołany w 2012 roku w celu tworzenia i upowszechniania programów badawczych i profilaktycznych opartych na modelu profilaktyki zintegrowanej. Instytut powstał w oparciu o kadre Fundacji Homo Homini im. K. de Foucauld, z którą ściśle współpracuje korzystając z jej obszernego dorobku w dziedzinie badań nad młodzieżą oraz profilaktyki młodzieżowej.

² Grzelak S., Sala M., Czarnik S., Balcerzak A., Gwóźdź J. *Vademecum skutecznej profilaktyki problemów młodzieży*. Warszawa: ORE, 2015.

Wyniki badań podawane są do wiadomości wyłącznie kadrze pedagogicznej danej placówki i organowi prowadzącemu tę placówkę. W prezentacji wyników dla wielu szkół z danego miasta lub regionu starannie dbamy o anonimowość poszczególnych placówek.

Pytania kwestionariusza są sformułowane z delikatnością i dostosowaniem do etapu rozwojowego młodzieży. Ankieta jest tak przygotowana, by z jednej strony obejmowała wiele obszarów życia młodych ludzi, a z drugiej, by nie było w niej żadnych rażących sformułowań ani innych antywychowawczych treści. Zarówno ankieta jak i sposób prowadzenia badań są bezpieczne psychologicznie. Autorowi kwestionariusza i kierownikowi badań, dr Szymonowi Grzelakowi, nie zdarzył się ani jeden przypadek (na przestrzeni lat 1992-2016), aby nadzorowane przez niego badania lub ich wyniki stały się powodem protestu rodziców, problemów dla szkoły czy dla miasta.

Jak wygląda przeprowadzenie diagnozy w praktyce?

Badania są prowadzone przez specjalnie wyszkolonych ankieterów w oparciu o standard metodologiczny zapewniający rzetelność i porównywalność wyników. Przeprowadzane są zawsze przed realizacją programu Archipelag Skarbów®. Mają charakter anonimowy. Zgodnie z gwarancjami składanymi młodzieży wyniki poszczególnych osób i klas są całkowicie poufne. Tej zasady nigdy nie łamiemy. Ankieter sporządza raport z przebiegu badań w każdej klasie, co umożliwia później weryfikację rzetelności wyników (np. można wyłączyć z próby wyniki klasy, w której mimo wysiłków ankietera młodzież niepoważnie traktowała badania żartując głośno lub wzajemnie zaglądając do swoich odpowiedzi – *nota bene* takie przypadki zdarzają się bardzo rzadko).

Dane są opracowywane w formie pisemnego raportu. Wyniki dla poszczególnych szkół, poziomów klas lub całego miasta są ukazywane w formie wykresów i porównywane do danych z danego regionu lub innych regionów Polski. Raport ten zawiera również wnioski i komentarze dotyczące zarówno pozytywnego potencjału młodzieży, jak i wskazań do pracy wychowawczej i profilaktycznej.

Zainteresowane szkoły i gminy mogą osobno zamówić przedstawienie wyników przez badaczy w formie prezentacji multimedialnej dla rady pedagogicznej lub innego gremium. W przypadku większych miast łączne przedstawienie wyników diagnozy oraz ewaluacji efektów przeprowadzonego w szkołach programu profilaktyki zintegrowanej Archipelag Skarbów® odbywa się często na osobnej, miejskiej konferencji profilaktycznej.

Podkreślamy raz jeszcze, że raport z wynikami badań danej szkoły jest podawany wyłącznie do wiadomości tej szkoły i organu prowadzącego. Wyniki dotyczące poszczególnych placówek nie są nigdzie publicznie zestawiane.

Ważnym warunkiem dobrze przeprowadzonych badań diagnostycznych jest dobra współpraca ze szkołą. Chodzi tu zarówno o sprawną pomoc ankieterom w przeprowadzeniu badań, jak też o poważne potraktowanie zaleceń, które gwarantują większą rzetelność wyników (np. rezygnacja ze sprawdzianów w dniu diagnozy, dzięki której uczniowie mogą w trakcie badania skupić się na wypełnianiu kwestionariusza, a nie nauce z ukrytego pod ławką podręcznika).

Zasady liczenia kosztów diagnozy

Koszty przeprowadzenia badań diagnostycznych są wyliczane indywidualnie dla każdej szkoły i każdego miasta. Bierzemy w nich pod uwagę m.in. następujące parametry:

- liczba klas uczestniczących w badaniach
- liczba poziomów klas, dla których trzeba przeliczyć wyniki
- ilość ankietów, których trzeba zaangażować
- koszty podróży (i ewentualnie konieczność noclegu)
- sposób przedstawienia wyników (raport pisany, wykład z prezentacją multimedialną)

Zapraszamy do współpracy!

Wiceprezes Zarządu
Instytutu Profilaktyki Zintegrowanej,
mgr Agata Balcerzak